

פרשת צו - יחידה ראשונה: תורת המנחה

כתבה: גלית ביתן

ז. וְזֹאת תֹּרַת הַמִּנְחָה

הַקֶּרֶב אֲתָה בְּנֵי אֶהְרֵן לִפְנֵי ה' אֶל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ.

(ויקרא, פרק ו)

מהי מנחה? אילו מילים נרדפות למילה מנחה? _____

מהי מנחה בהקשר של פרשתנו? _____

נקרא על קרבן המנחה בפרשה הקודמת:

א. וּנְפֹשׁ כִּי תִקְרִיב קֶרֶבֶן מִנְחָה לַיהוָה

סֹלֶת יִהְיֶה קֶרְבְּנוֹ וַיִּצַק עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְנָתַן עָלֶיהָ לִבְנֵהּ.

ב. וְהִבִּיֵּאֵה אֶל בְּנֵי אֶהְרֵן הַכֹּהֲנִים... (ויקרא ב)

ממה עשוי קורבן המנחה? _____

במה הוא שונה מן הקורבנות האחרים? _____

מדוע לדעתכם, עשויה המנחה מהחומרים הללו דווקא? _____

קראו את הפרשנות הבאה לביטוי: "וּנְפֹשׁ כִּי תִקְרִיב":

לא נאמר 'נפש' בכל קורבנות נדבה, אלא במנחה.

מי דרכו להתנדב מנחה? עני.

אמר הקדוש ברוך הוא: מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו

(מדרש תנחומא, ויקרא, סימן ה)

מדוע דווקא עני נוהג לתת קורבן מנחה? _____

מה פירוש "מעלה אני עליו"? _____

כיצד מסביר מדרש תנחומא את השימוש במילה "נפש"? למה היא מרמזת? _____

שאלה למתקדמים: קראו את האגדה הבאה (ויקרא רבה ג,ה) וענו על השאלות:

"מעשה באשה שהביאה קמץ של סולת

והיה הכהן מבזה עליה ואומר:

ראו מה הן מקריבות

מה בזה לאכול?

מה בזה להקריב?

נראה לכהן בחלום:

אל תבזה עליה! – כאילו נפשה הקריבה!"

מי הן שתי הדמויות בסיפור? _____

"ראו מה הן מקריבות" את מי מבזה הכהן? _____

"מה בזה לאכול?" על מה מתלונן הכהן? _____

"מה בזה להקריב?" על מה הוא מתלונן כאן? _____

"נראה לכהן בחלום" כתבו את המשפט במילים שלכם _____

מה, לדעתכם, למד הכהן מהחלום? _____

מה, לדעתכם, ניתן ללמוד מהסיפור על חשיבות הקורבנות בעיני ה' מה מבקש ה' מהאדם? למה הוא איננו נזקק?

האם זה תואם את מה שלמדנו בפרשה הקודמת על מטרת הקרבת הקורבנות?

תוכלו להיעזר בדיונכם באמרה הבאה:

לומר לך,

אחד המרבה ואחד הממעט,

ובלבד שיכוון את ליבו לשמים"

(מנחות ק"א א')

חידה:

נחזור אל הפסוקים בפרשתנו. מדוע נצטוו אהרון ובניו להקריב קורבן מנחה?

(למי שלא מוצא את התשובה – היא תופיע ביחידה השלישית בפרשתנו)

הידעת? סולת

המילה סולת שינתה את משמעותה מאז הופיעה בתורה ועד לימינו.

בתורה ובלשון חז"ל הסולת היא קמח חיטה או שעורה, שנופה פעמים רבות עד שנשאר בו רק הקמח הדק ביותר. הסולת משמשת בלשון חכמים כתיאור למוצר יקר יותר מהקמח הרגיל.

כיום למילה סולת משמעות הפוכה, היא מופקת מטחינה גסה של גרעיני חיטה מובחרת, ומקורה בליבת גרעין החיטה, החלק בעל החלבון האיכותי של גרעין החיטה. הסולת היא הגרגירים המצטברים במהלך טחינת הקמח (כך שאם יטחנו אותה עוד ועוד היא תהפוך לקמח רגיל).

הסולת נחשבת לחלק האציל, העדין והמשובח ביותר של החיטה ולכן ניתן למצוא בכל התרבויות תבשילים רבים המכילים סולת. גם במטבח היהודי על כל תפוצותיו נמצא נוכחות רבה של סולת בתבשילים ובעיקר בתבשילי השבת והחג.

מכאן ניתן ללמוד מדוע כאשר עני הביא סולת למקדש הוא הביא מבחינתו את המוצר היקר ביותר שיכל להשיג ו"מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב את נפשו".

שאלו הורים או קרובי משפחה אחרים על תבשילי סולת הנהוגים במשפחתכם, העתיקו לכאן את המתכון.

(כדאי גם לצרף תמונה)

מתכון ל _____

התקבל מאת: _____

נהוג בעדת _____ או במשפחת _____

המצרכים

אופן ההכנה:

צו - יחידה שנייה: תודה

יא. וְזֹאת תֹּרַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר יִקְרִיב לָהּ!

יב. אִם עַל תּוֹדָה יִקְרִיבֶנּוּ

וְהִקְרִיב עַל זֶבַח הַתּוֹדָה חֲלוֹת מִצּוֹת בְּלוּלֹת בְּשֶׁמֶן וְרִקִּיקֵי מִצּוֹת מְשָׁחִים בְּשֶׁמֶן וְסֹלֶת מְרֻבֶּכֶת חֲלוֹת בְּלוּלֹת בְּשֶׁמֶן...

טו. וּבָשָׂר זֶבַח תּוֹדֹת שְׁלָמָיו בְּיוֹם קָרְבָּנוֹ יֹאכַל

לֹא יָנִיחַ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר.

(ויקרא, פרק ז)

- מה מוקרב על המזבח בקטע שלפנינו? _____
- לאיזו מטרה מוקרב הקורבן הזה? _____
- למי מודה מביא הקורבן? _____
- מהו שם הקורבן? _____
- לאיזו קבוצת קורבנות הוא שייך? _____
- מתי יש לאכול את הקורבן הזה? _____

שוחחו ביניכם – מדוע דווקא בזמן הזה?

מה קורה אם לא הספיקו לאכול הכל?

חשבו – מי צווה לדעתכם להביא את הקורבן הזה לבית המקדש (תנו דוגמאות)

קראו את דברי רב המסביר מיהם האנשים המצווים להקריב קורבן תודה:

רב היה גדול רבני בבל (רבנים אלו נקראו אמוראים). הוא הקים בבבל את ישיבת סורא שפעלה במשך 800 שנה. נקרא גם "אבא אריכא" על שום קומתו הגבוהה במיוחד.

אמר רב:

ארבעה צריכים להודות

יורדי הים

הולכי מדברות

ומי שהיה חולה ונתרפא

ומי שהיה חבוש בבית האסורים.

(ברכות דף נד, ב)

כתבו במילים שלכם מי הם הארבעה המצווים בהבאת קורבן תודה: _____

מה המשותף לכל הארבעה? _____

על מה ולמי עליהם להודות? _____

הביאו דוגמא לאנשים הנמצאים במצב דומה בימינו:

מה מחליף את הקרבת קורבן התודה בבית המקדש בימינו? כיצד יכול אדם בן ימינו להודות לאל?

שאלה למתקדמים:

וּבָשָׂר זָבַח תּוֹדַת שְׁלָמִיו בַּיּוֹם קָרְבָּנוֹ יֹאכַל

לֹא יֵנִיחַ מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר.

קראו את הסברו של "הנציב מוולוז'ין" לזמן אכילת הקורבן:

"מצוות הקרבת קורבן תודה מבקשת לחם רב ונותנת פרק זמן קצר ביותר על מנת לאוכלו. וזאת כדי שיזמין אורחים רבים לסעוד עימו ביום הקרבת הקורבן.

כך יסופר הנס שאירע למקריב בפני אנשים רבים"

כיצד מסביר הנציב מוולוז'ין (הרב נפתלי צבי יהודה ברלין 1816 – 1893 היה ראש ישיבת וולוז'ין) את מעט הזמן שניתן למקריב קורבן תודה על מנת לאכול את קורבנו? _____

מה הטעם בכך שאנשים רבים משתתפים בסעודה? _____

יש האומרים שהמטרה היא "פרסום הנס", מה פירוש הביטוי? מתי שמעתם אותו בעבר?

תודה – דף לעבודה בבית ובמשפחה:

בכיתה למדנו שבתקופת קיומו של בית המקדש יכול היה אדם להקריב קורבן תודה על מנת להודות לאל על הצלתו מסכנה או ממצוקה בה היה שרוי. למדנו גם שיש הסבורים כי זמן אכילת הקורבן היה קצר במיוחד על מנת שיזמינו כמה שיותר אנשים לסעודה וכך "יתפרסם הנס ברבים".

שאלנו בכיתה כיצד אנחנו יכולים להודות לה' היום כשאין יותר בית מקדש והקרבת קורבנות?

את הקרבת קורבן התודה החליפו חז"ל בברכה הנאמרת באותם מצבים ונקראת "ברכת הגומל"
נקרא אותה יחד במשפחה:

ברוך אתה אֱדֹנָי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
הגומל לחייבים טובות,
שְׂגַמְלֵנִי כָּל טוֹב.

והקהל עונה:

אמן.

מי שְׂגַמְלָךְ כָּל טוֹב,

הוא יְגַמְלָךְ כָּל טוֹב, סְלֵה.

מי הם החייבים?

מה הם חייבים?

מה ניתן ללמוד מכך שהקהל עונה למברך הברכה?

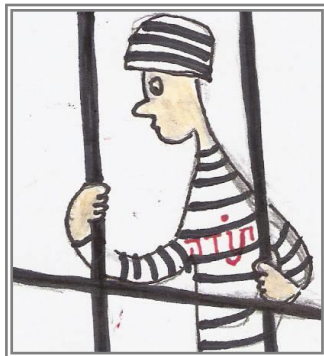
כיצד אתם מבינים את תשובת הקהל?

במה דומה הברכה להקרבת הקורבן? במה היא שונה?

שוחחו ביניכם:

על מצבים בהם אתם או קרוביכם ברכו את ברכת הגומל:

באילו נסיבות זה נעשה? הביאו סיפור אחד לכיתה

שלפניכם?

הזה?

איזה ביטוי מסתתר מאחורי הציור

כיצד אתם מבינים את הביטוי

צו - יחידה שלישית – טקס

- א. וידבר ה' אל משה לאמר:
 ב. קח את אהרן ואת בניו אתו ואת הבגדים ואת שמן המשחה ואת פר החטאת ואת שני האילים ואת סל המצות.
 ג. ואת כל העדה הקהל אל פתח אהל מועד.
 ד. ויעש משה כאשר צוה ה' אתו ותקהל העדה אל פתח אהל מועד.
 ה. ויאמר משה אל העדה:
 זֶה הדבר אשר צוה ה' לעשות.
 ו. ויקרב משה את אהרן ואת בניו וירחץ אתם במים.
 ז. ויתן עליו את הכתנת ויחגר אתו באבנט וילבש אתו את המעיל ויתן עליו את האפד ויחגר אתו בחשב האפד ויאפד לו בו.
 ח. וישם עליו את החשן ויתן אל החשן את האורים ואת התמים.
 ט. וישם את המצנפת על ראשו וישם על-המצנפת אל מול פניו את ציץ הזיהב נזר הקדש כאשר צוה יהוה את-משה.
 י. ויקח משה את שמן המשחה וימשח את המשכן ואת כל-אשר בו ויקדש אתם. יא. ויז ממנו על המזבח שבע פעמים וימשח את המזבח ואת כל כליו ואת הכיר ואת פנו לקדשם.
 יב. ויצק משמן המשחה על ראש אהרן וימשח אתו לקדשו.

(ויקרא ח)

קראו את הקטע בקול רם בכיתה והאזינו לו היטב.

הקטע בעיגול: א. את הוראות ה' אל משה. ב. את הפעולות שביצע משה.

בחרו את הכותרת הכי מתאימה לקטע שקראתם:

משה מלביש את אהרון ואת בניו

משה אוסף את העם לצפות בטקס כניסת אהרון ובניו לתפקיד הכוהנים

משה יוצק שמן על ראשו של אהרון

טקס הוא אירוע המורכב ממספר פעולות סמליות לציון דבר שאירע בעבר או שינוי העומד להתחולל בהווה. הטקס נערך בדרך כלל בהשתתפות קבוצת אנשים בעלי מכה משותף ובעלי עניין משותף בנושא הטקס. ישנם טקסים החוזרים על עצמם במחזוריות מדי תקופה מסוימת (התוכלו לחשוב על דוגמאות?) _____

ישנם טקסים חד פעמיים המציינים אירוע חד פעמי בחייהם של אדם או קבוצה (מצאו דוגמא)

סדרו לפי הסדר את הפעולות שהרכיבו את טקס כניסת אהרון ובניו לתפקיד הכוהנים:

- התזת שמן על המשכן ועל כליו
- לבישת כלי הקודש שבהם משתמש הכהן הגדול בעבודתו
- לבישת הבגדים הייחודיים לתפקיד הכהן.
- יציקת שמן על ראש אהרון
- רחיצה במים

מי ניהל את הטקס? מי מינה אותו לנהל את הטקס?

קראו שוב את הוראות ההכנה לטקס:

קח את אהרן ואת בניו אתו

ואת הבגדים

ואת שמן המשחה

ואת פר החטאת

ואת שני האילים

ואת סל המצות.

(פסוק ב)

בין הוראת ההכנה מסתתרת פעולה נוספת שנעשתה במהלך הטקס אך לא מופיעה בתיאור הפעולות שעשה משה – מהי?

כמה סוגי קורבנות הוקרבו ביום כניסת אהרון ובניו לתפקידם ככוהנים:

מנחת חינוך - סוג של קורבן מנחה (זוכרים את החידה בסוף היחידה הראשונה?) שהקריבו הכוהנים ביום הראשון לעבודתם במשכן או בבית המקדש. מצאו אותה בפרק ו פסוק יב.

קורבן חטאת – הנזכר כאן ברמז ותוכלו למוצאו בפרק ט.

טקסים – דף לעבודה בבית ובמשפחה:

כיתה למדנו על טקס כניסתם של אהרון ובניו לתפקיד הכוהנים בבית המקדש.

ה' ציווה על משה לקיים את הטקס עפ"י סדר מסוים ומשה עשה כדבריו.

בהזדמנות זו שוחחנו על משמעות המילה "טקס"

שוחחו במשפחה על טקסים בהם השתתפתם כמופיעים או כצופים.
 חשבו על טקסים בהם צפיתם באמצעי התקשורת מבלי להשתתף בהם

מה הייתה חשיבותם של הטקסים הללו עבורכם?

אילו פעולות נכללו בטקסים הללו ומה הייתה מטרתן?

מלאו בטבלה דוגמאות שונות לטקסים:

טקסים דתיים	טקסים אחרים (של המדינה, היישוב, המשפחה והקהילה)

האם יש דבר כזה: טקס של אדם אחד?

האם יש לכם טקס פרטי משל עצמכם? אם כן, ואם הוא לא פרטי מדי, ספרו עליו:

חפשו באינטרנט או בכל מקור מידע אחר פרטים על טקס אחד של המדינה וספרו עליו לכיתה.

יב. ויצק משמן המשקה על ראש אהרן וימשח אתו לקדשו

(ויקרא פרק ח)

כתבו את הפסוק הזה במילים שלכם: _____

מה פירוש המילה "ויצק" _____

? האם אתם מכירים מילים בעלות שורש זהה? אם כן, רשמו אותן:

(רמזים: ההיפך מנוזלי, האופן בו בונים בבטון, הסביבון עשוי מעופרת _____, כלי במטבח)

מה יצק משה על ראשו של אהרון? _____

מדוע עשה זאת? _____

הידעת? המשיח

בימים עברו נהגו בני האדם למשוח את ראשם ואת כל גופם בשמן לשם ניקיון (כפי שאנו משתמשים בסבון ובתמרוקים בימינו). ריבוי השמן על הראש היה סמל לחיי שמחה ותענוגות וההימנעות ממשחת שמן הייתה סימן של צער ושל אבלות. לפעולה זו גם ניתן שם מיוחד - "סיכה" ובימי הצומות כגון תשעה באב ויום הכיפורים, נאסרה הסיכה ביחד עם אכילה ושתייה.

משיחה בשמן הפכה לסמל לשפע ואח"כ לקדושה ולטהרה. בתורה מתוארת משיחה בשמן של כלים מקודשים (באיזה פסוק ראינו זאת בפרשתנו? _____)

וגם של כוהנים גדולים ומלכים.

חפשו במקורות הבאים תשובה לשאלה: את מי או מה מושחים בשמן?

בבראשית פרק כח, פסוק יב _____

בשמואל א, פרק טז _____

גם שמו של "המשיח" בא מן המנהג הזה – הרי המשיח יהיה משושלת המלך דוד שנמשח בשמן הקודש ומשמעות שמו היא "זה שנמשח".

מנהג משיחת מנהיגים בשמן על מנת להצביע על קדושתם היה נהוג בתרבויות רבות ומלכי בריטניה נמשחים עם הכתרתם בשמן הקודש עד לעצם היום הזה.